

СЕКЦІЯ 2. СУСПІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ, ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ

Моделі медіації та їх імplementація до правової системи України

Француз А. Й.

*Герой України, Заслужений юрист України,
Лауреат премії ім. Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-2861-1252*

Марина Ю. Ю.

*аспірант,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: MarinaYY@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-6375-5118*

В сучасних правових вченнях і досі немає єдиного цілісного підходу до розуміння суті медіації. Саме ж поняття «медіація» походить від латинського «mediare», що означає бути посередником. Медіація-це загальнозживаний міжнародний термін, який відповідає українському терміну «посередництво». Серед нормативних визначень медіації слід зазначити наступне. Медіація-переговори за участю нейтрального посередника, також, це конфіденційний та добровільний процес, під час якого третя нейтральна сторона (посередник) допомагає конфліктуючим сторонам досягнути взаємоузгодженої угоди, а також, метод, за допомогою якого сторони управляють та контролюють процес і його результат за допомогою угоди, щобто без згоди сторін нічого не вирішитися не може.

Модель медіації демонструє стандартизовані правила проведення визначеного виду медіації, разом з тим, характеризуючи мету, завдання, методики, техніки, порядок її проведення та обсяг повноважень медіатора.

Класифікація моделей медіації виконує ряд функцій:

- інформаційну, суть якої полягає в тому, що, вивчаючи моделі медіації, ми отримуємо інформацію про техніки і прийоми медіації, що використовуються в роботі медіатора, і їх вплив на результат процедури медіації;
- пізнавальну, яка дозволяє вивчити і дослідити процедуру медіації як з правової, так і з пізнавальної точки зору;
- аналітичну, за допомогою якого можна провести порівняльний аналіз використання медіації в різних державах та в різних галузях;
- евристичну, мета якої-зрозуміти закономірності виникнення, розвитку та використання моделей посередництва.

Н. Александер в концепції «Метамоделі медіації» виділяє два плани посередництва: план взаємодії і план «втручання». Перший належить сторонам і характеризує конкретний і обраний спосіб проведення медіації. Також, автор виділяє три методи ведення переговорів:

- позиційні переговори, спрямовані на взаємоприйнятний поділ ресурсів, який відбувається через досягнення компромісу, що оснований на взаємних поступках;

- інтеграційні переговори, в ході яких приймаються більш нестандартні та творчі рішення і визначаються підходи в процесі медіації;

- «трансформаційні переговори», згідно з якими головний не матеріальний результат, а трансформація відносин між сторонами в русло миру і взаємної поваги.

Разом з цим, Н. Александер виділяє власні критерії розподілу моделей медіації: за взаємодією сторін в переговорах з позиції мети та за обсягом повноважень медіатора в переговорному процесі. Науковець установлює 6 моделей медіації: регулятивна медіація (позиційні переговори з можливою участю юридичних представників сторін), експертна медіація (наявний високий рівень втручання в суть спору медіатора), традиційна медіація, медіація «мудрої поради», фасилітативна медіація (створення медіатором найліпших умов для переговорів сторін) та трансформативна медіація [1, с. 8].

Найпоширенішими моделями медіації в науковому вимірі можна назвати наступні:

1. Стимулятивна медіація, що передбачає звужений об'єм повноважень посередника. Таким чином, посередник (медіатор) не може давати свою оцінку обставинам справи та пропонувати власні варіанти вирішення конфлікту.

2. Оціночна медіація, згідно з якою повноваження медіатора являються ширшими-крім контролю та організації процесу, медіатор має змогу оцінювати правові позиції сторін, виражати особисті судження стосовно становища сторін, недоліки та переваги подібного роду становища. Також, досить важливою є наявність правових знань у медіатора.

3. Трансформативна модель медіації, в якій головна ціль-це не власне вирішення спору, а відновлення взаємовідносин між сторонами спору.

4. Наративна медіація, заснована на такому переконанні, що посередники та сторони спору реалізують продовжний взаємовплив один на одного під час діалогу, тобто-це процес, під час якого конфліктуючі сторони подають власні погляди та позиції щодо подій [2, с. 6].

Таким чином, вищенаведені моделі медіації, без сумніву, мають досить велике значення для повноцінного становлення інституту медіації в якості альтернативного способу вирішення спорів в Україні. Саме через це доцільно розглянути нагальне питання, що стосується імплементації до правової системи України певної медіаційної моделі.

Найбільш поширеним аргументом на користь того що імплементація інституту медіації в правову систему України ефективна є те, що вітчизняна судова система не спроможна ефективно та швидко розв'язувати юридичні спори. Серед причин можна також назвати і вагому проблему з виконанням рішень, досить тривалий розгляд справ, а також, випадки некомпетентності або ж зловживань тощо. Також, досить вагомим фактором стосовно тривалості розгляду справ є навантаження, яке припадає на одного суддю в Україні. Звісно ж наближення медіації до правової системи України є безумовно позитивним явищем, адже дозволить не лише зменшити навантаження на судову владу та сприяти підвищенню іміджу і інвестиційної привабливості України, але й перш за дасть можливість відчувати людям, що вони можуть самотужки розв'язувати ті ситуації, які виникають в їхньому житті чи діяльності, трансформувати якість відносин і підсилити загальний рівень розуміння і прийняття інших в нашому суспільстві.

Отже, можемо робити висновок що, модель медіації являється абстрактною конструкцією, яка відображує прикмети і особливості конкретного виду медіації: мету,

завдання, порядок проведення, а також, основні методики процедури; обсяг прав та роль посередника; вимоги до професійних вмінь посередника. Найбільш поширеним являється поділ медіації на позасудову, присудову та судову медіації.

Прийняття Закону «Про медіацію» [3], створення відкритих реєстрів медіаторів та суддів-медіаторів, а також, впровадження обов'язкової медіації в певних категоріях спорів дозволить в повній мірі наблизити всі три моделі медіації до правової системи України.

Список використаних джерел

1. Alexander N. *The Mediation Meta Model: Understanding Practice Around the World*. [Електронний ресурс]-Режим доступу: http://www.asiapacificmediationforum.org/resources/2008/KEYNOTE_NADJA.pdf
2. Кохан Г. Чи потрібна медіація Україні? *Юридичний радник*, 2014. № 2(74). [Електронний ресурс]-Режим доступу: <http://yurradnik.com.ua/stati/d1-87-d0-b8-d0-bf-d0-be-d1-82-d1-80-d1-96-d0-b1-d0-bd-d0-b0-d0-bc-d0-b5-d0-b4-d1-96-d0-b0-d1-86-d1-96-d1-8f-d1-83-d0-ba-d1-80-d0-b0-d1-97-d0-bd-d1-96/>
3. Закон України «Про медіацію» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2022, № 7, ст.51) [Електронний ресурс]-Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20>